

Розділ 14. Конституційно-правові засади організації та діяльності системи органів державної виконавчої влади в Україні

Відповідно до теорії розвитку влад виконавча влада є однією із самостійних і незалежних публічних влад у державі, що становить сукупність повноважень щодо управління державними справами, включаючи повноваження підзаконодавчого регулювання (адміністративної нормотворчості), зовнішньополітичного представництва, здійснення адміністративного контролю (іноді законодавчих повноважень у порядку делегованої чи надзвичайної законотворчості), а також систему державних органів, які здійснюють зазначені повноваження. Сучасні конституції багатьох країн світу наділяють виконавчою владою главу держави (у парламентських монархіях, республіках, президентських республіках) чи уряд (у республіках змішаного типу). Однак насправді в парламентських монархіях і республіках виконавча влада повністю належить уря-ДУ> У дуалістичних монархіях — монарху спільно з урядом, а в республіках змішаного типу здійснення виконавчої влади урядом, як правило, відбувається під безпосереднім керуванням і контролем глави держави (президента). На регіональному й місцевому рівнях виконавча влада здійснюється різними органами місцевого управління та самоуправління.

У конституціях багатьох країн світу міститься поняття "глава виконавчої влади". У Конституції України таке поняття не вживається, оскільки нею фактично встановлено "двоїстий" центр виконавчої влади. Повноваження, які повинен виконувати глава виконавчої влади, поділені між Президентом України і Прем'єр-міністром, який очолює Уряд.

Як зазначалося, повноваження виконавчої влади, якими наділено Президента України, викладені в розділі V "Президент України" Конституції України. Статус виконавчої влади як гілки державної влади України визначається в розділі VI "Кабінет Міністрів України. Інші органи виконавчої влади" Конституції України.

Органи виконавчої влади — це сукупність загалом однорідних державних органів, але таких, що суттєво різняться характером компетенції та організаційної структури, специфікою форм діяльності.

До системи органів державної виконавчої влади в Україні належать Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади, центральні органи виконавчої влади та місцеві державні адміністрації.

Особливе місце серед органів виконавчої влади посідає Кабінет Міністрів України. Він, як проголошує стаття 113 Конституції України, є вищим органом у системі органів виконавчої влади, очолює цю систему. Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом та підконтрольний і підзвітний Верховній Раді в межах, визначених Конституцією України.

До складу Кабінету Міністрів України входять Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, три віце-прем'єр-міністри, міністри.

Прем'єр-міністр України призначається Президентом за згодою більше як половини конституційного складу Верховної Ради. Персональний склад Кабінету Міністрів України призначається Президентом України за поданням Прем'єр-міністра України.

Прем'єр-міністр України керує роботою Кабінету Міністрів України. Він спрямовує її на виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України, схваленої Верховною Радою України.

На підставі статті 116 Конституції України до відання Кабінету Міністрів України належить:

- забезпечення державного суверенітету й економічної самостійності України;
- здійснення внутрішньої та зовнішньої політики держави;
- виконання Конституції та законів України, актів Президента України;
- вжиття заходів щодо забезпечення прав і свобод людини й громадянина;
- забезпечення проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики;
- забезпечення здійснення політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки та природокористування;
- розробка і здійснення загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального та культурного розвитку України;
- забезпечення рівних умов розвитку всіх форм власності;
- управління об'єктами державної власності відповідно до закону;
- розробка проекту закону про Державний бюджет України і забезпечення виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України, подання до Верховної Ради звіту про його виконання;
- здійснення заходів забезпечення обороноздатності й національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю;
- організація й забезпечення здійснення зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи;
- спрямування і координація діяльності міністерств, інших органів виконавчої влади;
- виконання інших функцій, визначених Конституцією України та законами України, актами Президента України.

Кабінет Міністрів України у своїй діяльності керується Конституцією України і законами України, актами Президента України. У межах своєї компетенції він видає постанови і розпорядження, які є обов'язковими для виконання. Акти Кабінету Міністрів України підписує Прем'єр-міністр України.

За відсутності Закону про Кабінет Міністрів України його діяльність регулюється окрім положень Конституції України, законів України та указів Президента України Тимчасовим регламентом, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 5 червня 2000 р. № 915.

Тимчасовий регламент Кабінету Міністрів України містить такі розділи:

- Загальні положення;
- Організація роботи Кабінету Міністрів;
- Організація засідань Кабінету Міністрів;
- Організація роботи органів, що утворюються Кабінетом Міністрів України;
- Порядок розробки концептуальних засад реалізації урядової політики;

- Порядок підготовки, подання та розгляду проектів постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України;
- Порядок підготовки і подання актів Президента України Кабінетом Міністрів України;
- Законопроектна діяльність Кабінету Міністрів України;
- Порядок підготовки до розгляду Кабінетом Міністрів України інформації про стан виконання Конституції та законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України і про діяльність центральних та місцевих органів виконавчої влади;
- Реалізація повноважень Кабінету Міністрів України у відносинах з Верховною Радою України (зокрема, підготовка матеріалів до проведення Дня Уряду України і розгляд Кабінетом Міністрів України депутатських звернень і запитів);
- Взаємовідносини Кабінету Міністрів України і органів судової влади;
- Порядок розгляду в Кабінеті Міністрів України звернень центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської і Севастопольської міських держадміністрацій, інших органів, установ і організацій, а також громадян.

Конституція України встановлює, що Кабінет Міністрів України складає повноваження перед новообраним Президентом України; відставка Прем'єр-міністра України, як і прийняття Верховною Радою України резолюції недовіри Кабінетові Міністрів України, мають наслідком відставку всього складу Кабінету Міністрів України.

Важливою ланкою державної виконавчої влади є центральні органи виконавчої влади, які забезпечують здійснення державної політики у відповідній галузі чи сфері на всій території України, керують дорученою їм сферою управління, відповідальні за стан її розвитку. Ці органи підвідомчі безпосередньо Кабінету Міністрів України або за рішенням Президента України іншому центральному органу виконавчої влади.

В Україні існує кілька організаційно-правових форм центральних органів виконавчої влади:

- міністерства;
- державні комітети;
- національні агентства;
- головні управління;
- інші органи.

Кожний з перелічених органів у своїй діяльності керується Конституцією України та законами України, постановами Верховної Ради України, указами і розпорядженнями Президента України, декретами, постановами і розпорядженнями Кабінету Міністрів України, а також відповідним положенням, розробленим на основі Загального положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади України, затвердженого Указом Президента України від 12 березня 1996 р.

Міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади України (далі — міністерство) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавства і в установленому порядку вносить їх на розгляд Президента України, Кабінету Міністрів України. У межах своїх повноважень міністерство організовує виконання актів законодавства, здійснює систематичний контроль за їх реалізацією.

Міністерство становить поширений в усіх державах світу складний і водночас недостатньо досліджений у науковому плані центральний орган державної виконавчої влади. Назва "міністерство" походить від латинського слова "ministro", що означає

"служу, керую". Цим терміном називають центральний орган виконавчої влади у країні, який здійснює державне управління в певній галузі чи сфері життя.

Державні комітети створюють з метою здійснення міжгалузевого управління, а відомства (агентства, бюро, управління, комісії) — з метою реалізації функцій управління у сферах, що не належать до об'єктів сфери впливу з боку міністерств і комітетів.

За характером компетенції міністерства поділяють на галузеві та функціональні. Більшість міністерств галузеві; кожне з них управляє певною галуззю (міністерство оборони, міністерство транспорту тощо). Функціональні міністерства виконують певну основну функцію (міністерство фінансів — з організації діяльності у сфері фінансів, міністерство праці — у сфері праці тощо).

Центральний орган державної виконавчої влади, як правило, будується за такою схемою:

- керівництво (керівник, його заступники, колегія, комітет, відомчі та інші ради);
- виробничі структурні підрозділи, що управляють службами, які безпосередньо виконують ті завдання, для виконання яких створено відомство. Наприклад, у Міністерстві охорони здоров'я це головні управління лікувально-профілактичної допомоги, допомоги дітям і матерям, медико-соціальної експертизи та ін.;
- штабні підрозділи, які займаються організаційною діяльністю всередині відомства (управління кадрів, бухгалтерія та ін.).

Міністерство очолює міністр, якого за поданням Прем'єр-міністра України призначає Президент України. Міністр має заступників. Міністр управляє дорученими йому сферами діяльності і відповідальний перед Президентом та Урядом України за стан справ у цих сферах, визначає ступінь відповідальності заступників міністра, керівників підрозділів міністерства. Для узгодженого вирішення питань, що належать до компетенції міністерства, обговорення найважливіших напрямів його діяльності та розвитку галузі в міністерстві утворюється колегія у складі міністра (керівника), заступників міністра (керівника) за посадою, а також інших керівних працівників міністерства. До складу колегії можуть входити керівники інших центральних органів державної виконавчої влади, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління міністерства. Членів колегії затверджує Кабінет Міністрів України. Рішення колегії реалізуються наказами міністра.

Міністерство є юридичною особою, що має самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку із зображенням Державного Герба України та власною назвою. Обов'язки і права міністерства передбачені Загальним положенням про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади України.

Члени Кабінету Міністрів України, керівники центральних органів виконавчої влади не мають права суміщати службову діяльність з іншою роботою, крім викладацької, наукової, творчої в позаробочий час, а також входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства, яке має на меті одержання прибутку (стаття 120 Конституції України).

З офіційного тлумачення положень статті 120 Конституції України Конституційним Судом України (Рішення № 16-рп від 17 жовтня 2002 р.) випливає, що до таких керівників належать посадові особи, які очолюють центральні органи виконавчої влади (крім міністерств, оскільки Міністри є членами Кабінету Міністрів України і на них як членів Кабінету Міністрів України поширюється зазначена норма) та органи місцевої виконавчої

влади — голови місцевих державних адміністрацій.

До єдиної системи органів виконавчої влади із загальною компетенцією належать місцеві державні адміністрації. Згідно зі статтею 118 Конституції України "виконавчу владу в областях і районах, містах Києві та Севастополі здійснюють місцеві державні адміністрації". Зокрема, до них входять державні органи виконавчої влади в областях, районах, у районах Автономної Республіки Крим, а також у містах Києві та Севастополі, які наділені правом представляти інтереси держави та приймати від її імені розпорядження, що діють на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Місцева державна адміністрація є місцевим органом у системі органів виконавчої влади на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Вона виконує повноваження державної влади і делеговані їй відповідними радами виконавчі функції через створювані управління, відділи та інші структурні підрозділи. Місцева державна адміністрація діє під керівництвом її голови (крім міст Києва та Севастополя).

Місцеві державні адміністрації реалізують принцип поєднання централізації та децентралізації у здійсненні державної влади, покладений в основу побудови територіального устрою України.

В Україні функціонують місцеві державні адміністрації:

- в областях — 24,
- у районах — 506,
- у м. Києві — 1,
- у районах м. Києва — 10,
- у м. Севастополі — 1,
- у районах м. Севастополя — 4,
- у районах Автономної Республіки Крим — 14.

Організація, повноваження і порядок діяльності місцевих державних адміністрацій визначаються прийнятим відповідно до Конституції України Законом України "Про місцеві державні адміністрації" від 9 квітня 1999 р. Місцеві державні адміністрації у своїй діяльності керуються Конституцією України, зазначеним та іншими законами України, указами і розпорядженнями Президента України, рішеннями Кабінету Міністрів України та іншими актами. У Законі України "Про місцеві державні адміністрації" широко викладені засади організації діяльності місцевих державних адміністрацій, їх повноваження, повноваження голів державних адміністрацій, відносини місцевих державних адміністрацій з Президентом України, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами та організаціями. Ці повноваження й відносини широко викладені також в Положенні про обласну, Київську, Севастопольську міську державну адміністрацію та Положенні про районну, районну в містах Києві та Севастополі державну адміністрацію, затверджених Указами Президента України від 21 серпня 1995 р. (разом з тим у Конституції України проголошено, що особливості здійснення виконавчої влади в містах Києві та Севастополі визначаються окремими законами України).

У Законі України "Про місцеві державні адміністрації" ґрунтовно викладено їх повноваження у сфері соціально-економічного розвитку, планування та обліку; бюджету та фінансів; управління майном, приватизації та підприємництва; містобудування; житлово-комунального господарства; побутового й торговельного обслуговування; транспорту та зв'язку; використання та охорони земель, інших природних ресурсів і

охорони навколишнього природного середовища; науки, освіти, охорони здоров'я; соціального захисту населення; культури, фізкультури та спорту; молодіжної політики; праці та заробітної плати; забезпечення законності, прав і свобод громадян; міжнародних і зовнішньоекономічних зв'язків; оборонної діяльності.

Місцеві державні адміністрації підпорядковуються Президентові України та Кабінету Міністрів України. Їх очолюють голови відповідних місцевих державних адміністрацій, які згідно зі статтею 118 Конституції України та статтею 8 Закону України "Про місцеві державні адміністрації" призначаються на посади і звільняються з них Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України. (У той же час пунктом 10 частини першої статті 106 Конституції України встановлюється, що голів місцевих державних адміністрацій призначає та припиняє їхні повноваження на цих посадах Президент України за поданням Прем'єр-міністра України.)

Кандидатури на посади голів обласних державних адміністрацій на розгляд Кабінету Міністрів України вносяться Прем'єр-міністром України, а на посади голів районних державних адміністрацій — головами відповідних обласних державних адміністрацій. У разі відхилення Президентом України поданої кандидатури в такому ж порядку на розгляд Кабінету Міністрів вноситься нова кандидатура.

На посади в місцеві державні адміністрації призначаються тільки громадяни України. У статті 12 Закону України "Про місцеві державні адміністрації" встановлюється, що голови місцевих державних адміністрацій, їх заступники, керівники управлінь, відділів, інших структурних підрозділів адміністрацій не можуть бути народними депутатами України або мати інший представницький мандат, суміщати свою службову діяльність з іншою, у тому числі на громадських засадах, крім викладацької, наукової та творчої діяльності в позаробочий час, входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства чи іншої організації, що має на меті одержання прибутку. Не можуть бути призначені на посади в місцеві державні адміністрації особи, які мають судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку.

При цьому зауважимо, що Конституційний Суд України Рішенням від 4 грудня 2001 р. № 16-рп визнав таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), положення частини другої зазначеної статті, за яким голови місцевих державних адміністрацій, їх заступники, керівники управлінь, відділів, інших структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій не можуть мати інший представницький мандат.

Повноваження голів місцевих державних адміністрацій припиняються Президентом України в разі:

- порушення ними Конституції України і законів України;
- втрати громадянства, виявлення факту подвійного громадянства;
- визнання судом недієздатним;
- виїзду на проживання в іншу країну;
- набрання законної сили обвинувальним вироком суду;
- порушення вимог несумісності;
- з власної ініціативи Президента України з підстав, передбачених Законом України "Про місцеві державні адміністрації" та законодавством про державну службу;
- висловленням недовіри більшістю (дві третини) голосів складу відповідної ради;
- подання заяви про звільнення з посади за власним бажанням.

Повноваження голів місцевих державних адміністрацій можуть бути припинені

Президентом України в разі прийняття відставки голови відповідної обласної державної адміністрації; подання Кабінету Міністрів України з підстав, передбачених законодавством про державну службу; висловлення недовіри простою більшістю голосів складу відповідної ради. Повноваження голів місцевих державних адміністрацій припиняються також у разі їх смерті.

У разі обрання нового Президента України голови місцевих державних адміністрацій продовжують здійснювати свої повноваження до призначення в установленому порядку нових голів місцевих державних адміністрацій.

Повноваження голів місцевих державних адміністрацій встановлені статтею 39 Закону України "Про місцеві державні адміністрації".

Склад місцевих державних адміністрацій формують голови місцевих державних адміністрацій, а примірні переліки управлінь, відділів та інших структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, а також типові положення про них затверджує Кабінет Міністрів України.

Місцеві державні адміністрації підзвітні та підконтрольні радам у частині повноважень, делегованих їм відповідними районними чи обласними радами, а також органам виконавчої влади вищого рівня.

Місцева державна адміністрація покликана захищати права та законні інтереси громадян і держави, забезпечувати комплексний соціально-економічний розвиток території та реалізацію державної політики у визначених законодавством сферах управління. Вона діє на засадах законності, гласності, поєднання загальнодержавних і місцевих інтересів, взаємодії з відповідними представницькими органами та органами місцевого самоврядування.

Наприклад, стосовно останнього обласна державна адміністрація чи Київська або Севастопольська міська виконує такі функції:

- здійснює організаційне, матеріально-технічне та інше забезпечення діяльності відповідно обласної, Київської, Севастопольської міської рад, її органів і депутатів, а також фінансує її утримання з місцевого бюджету;
- забезпечує виконання рішень відповідно обласної, Київської, Севастопольської міської рад, прийнятих у межах її компетенції;
- надає допомогу депутатам, постійним комісіям відповідно обласної, Київської, Севастопольської міської рад у здійсненні ними своїх повноважень, забезпечує їх необхідною інформацією, вживає заходів щодо виконання наказів виборців.

Разом з тим місцева державна адміністрація виконує такі обов'язки:

- не втручається у здійснення органами місцевого самоврядування власних повноважень;
- сприяє органам місцевого самоврядування у вирішенні питань соціально-економічного розвитку території, зміцненню їх матеріально-фінансової бази.

У процесі виконання своїх повноважень місцева державна адміністрація координує діяльність з органами прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, державною контрольно-ревізійною службою та іншими органами контролю, установами та організаціями, що належать до системи центральних органів державної виконавчої влади.

Місцева державна адміністрація розвиває відносини з підприємствами, установами та організаціями, що належать до сфери управління інших органів, на податковій, договірній та іншій визначеній законодавством основі в інтересах задоволення потреб

населення та соціально-економічного розвитку території. Вона не втручається в господарську діяльність підприємств, установ і організацій, крім випадків, передбачених законодавством.

Місцева державна адміністрація є юридичною особою, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, рахунки в установах банків України. На будинку, в якому розміщується місцева державна адміністрація, піднімається Державний Прапор України і встановлюється вивіска за єдиним зразком, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

Завдання місцевих державних адміністрацій викладені у статті 119 Конституції України та статті 2 Закону України "Про місцеві державні адміністрації". Вони на відповідній території забезпечують:

- виконання Конституції та законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади;
- законність і правопорядок, додержання прав і свобод громадян;
- виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, програм охорони довкілля, а в місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин — також програм їх національно-культурного розвитку;
- підготовку та виконання відповідних бюджетів і програм;
- взаємодію з органами місцевого самоврядування;
- реалізацію інших наданих державою, а також делегованих відповідними радами повноважень.

Делегування повноважень районних і обласних рад відповідним місцевим державним адміністраціям відбувається на підставі статті 44 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21 травня 1997 р. Вона встановлює, що районні, обласні ради делегують відповідним місцевим державним адміністраціям такі повноваження:

- підготовку та внесення на розгляд ради проектів програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідно районів і областей, цільових програм з інших питань, а в місцях компактного проживання національних меншин — також програм їх національно-культурного розвитку, проектів рішень, інших матеріалів з питань, передбачених законом; забезпечення виконання рішень ради;
- підготовку пропозицій до програм соціально-економічного та культурного розвитку областей і загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального та культурного розвитку України;
- забезпечення збалансованого економічного й соціального розвитку відповідної території, ефективного використання природних, трудових і фінансових ресурсів;
- підготовку та подання до відповідних органів виконавчої влади фінансових показників і пропозицій до проекту Державного бюджету України;
- сприяння інвестиційній діяльності на території району, області;
- об'єднання на договірних засадах коштів підприємств, установ і організацій, розташованих на відповідній території, і населення, а також бюджетних коштів на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання на пайових засадах об'єктів соціальної та виробничої інфраструктури, шляхів місцевого значення та на заходи з охорони навколишнього природного середовища;
- залучення в порядку, встановленому законом, підприємств, установ і організацій, які не належать до комунальної власності, до участі в обслуговуванні населення відповідної території, координації цієї роботи;

- затвердження маршрутів і графіків руху місцевого пасажирського транспорту незалежно від форм власності, узгодження цих питань стосовно транзитного пасажирського транспорту;
  - підготовку питань про визначення в установленому законом порядку території, вибір, вилучення (вкуп) і надання землі для містобудівних потреб, визначених містобудівною документацією;
  - організацію охорони, реставрації та використання пам'яток історії та культури, архітектури й містобудування, палацово-паркових і садибних комплексів, природних заповідників місцевого значення;
  - підготовку висновків щодо проектів місцевих містобудівних програм відповідних адміністративно-територіальних одиниць, що затверджуються сільськими, селищними та міськими радами;
  - видачу забудовникам відповідно до законодавства архітектурно-планувальних завдань і технічних умов на проектування, будівництво та реконструкцію будівель і споруд, благоустрій території та надання дозволу на виконання цих робіт;
  - забезпечення відповідно до законодавства розвитку науки, усіх видів освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури та спорту, туризму; сприяння відродженню осередків традиційної народної творчості, національно-культурних традицій населення, художніх промислів і ремесел, а також роботі творчих спілок, національно-культурних товариств, асоціацій, інших громадських і неприбуткових організацій, які діють у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури та спорту, сім'ї та молоді;
  - підготовку та подання на затвердження ради пропозицій щодо організації територій і об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення та інших територій, що підлягають особливій охороні; внесення пропозицій до відповідних державних органів щодо оголошення природних та інших об'єктів, що мають екологічну, історичну, культурну або наукову цінність, пам'ятками історії чи культури, які охороняються законом;
  - здійснення необхідних заходів щодо ліквідації наслідків екологічних катастроф, стихійного лиха, епідемій, епізоотій, інших надзвичайних ситуацій, а також інформування про них населення, залучення до цих робіт підприємств, установ та організацій, населення у встановленому законом порядку;
  - координацію діяльності місцевих землевпорядних органів на відповідній території;
  - здійснення контролю за використанням коштів, що надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва, пов'язаних із вилученням (вкупом) земельних ділянок.
- Додатково до зазначених обласні ради делегують обласним державним адміністраціям такі повноваження:
- визначення відповідно до закону розміру відрахувань підприємствами, установами та організаціями, що надходять на розвиток шляхів загального користування в області;
  - у випадках, передбачених законом, погодження з відповідними сільськими, селищними, міськими радами питань щодо розподілу коштів за використання природних ресурсів, які надходять до фондів охорони навколишнього природного середовища;
  - підготовка проектів рішень про зарахування лісів до категорії захисності, а також поділ лісів за розрядами такс у випадках і порядку, передбачених законом;
  - прийняття в установленому законом порядку рішень про заборону використання окремих природних ресурсів загального користування;

- визначення відповідно до законодавства режиму використання територій рекреаційних зон;

- затвердження для підприємств, установ і організацій, розташованих на відповідній території, лімітів викидів і скидів забруднюючих речовин у довкілля та лімітів розміщення відходів у випадках, передбачених законом.

На виконання Конституції України, законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, власних і делегованих повноважень голова місцевої державної адміністрації в межах своїх повноважень видає розпорядження, а керівники управлінь, відділів та інших структурних підрозділів — накази.

Розпорядження голів місцевих державних адміністрацій, прийняті в межах їх компетенції, обов'язкові для виконання на відповідній території всіма органами, підприємствами, установами та організаціями, посадовими особами і громадянами.

Рішення голів місцевих державних адміністрацій, що суперечать Конституції України та законам України, іншим актам законодавства України, можуть бути відповідно до закону скасовані Президентом України чи головою місцевої державної адміністрації вищого рівня.

Окремі функції органів державної виконавчої влади згідно із Законом України "Про місцеве самоврядування в Україні" виконують виконавчі органи сільських, селищних, міських рад, але зрозуміло, вони не входять у систему цих органів.

Особливості здійснення виконавчої влади в місті Києві встановлюються Законом України "Про столицю України місто-герой Київ" від 15 січня 1999 р. Зазначимо лише (на підставі Рішення Конституційного Суду України № 21-рп від 25 грудня 2003 р.), що Київська міська державна адміністрація є єдиним в організаційному плані органом, який виконує функції виконавчого органу Київської міської ради та паралельно функції місцевого органу виконавчої влади. З питань, віднесених до віддання місцевого самоврядування, цей орган підзвітний і підконтрольний Київській міській раді, а з питань здійснення повноважень у сфері виконавчої влади — Кабінету Міністрів України.

Київську міську державну адміністрацію має очолювати лише особа, обрана Київським міським головою, яка Президентом України призначається головою Київської міської державної адміністрації. Як голова Київської міської державної адміністрації Київський міський голова з питань здійснення виконавчої влади відповідальний перед Президентом України і Кабінетом Міністрів України, підзвітний і підконтрольний Кабінету Міністрів України.

На посадову особу, яка є Київським міським головою і одночасно головою Київської міської державної адміністрації, не поширюються вимоги щодо граничного віку перебування на державній службі.

Верховна Рада України Законом України "Про внесення змін до Конституції України" від 8 грудня 2004 р. постановила викласти статті 113—115 Конституції України (розділ VI "Кабінет Міністрів України. Інші органи виконавчої влади") у такій редакції:

"Стаття 113. Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі органів виконавчої влади.

Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом України Верховною Радою України, підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України у межах, передбачених цією Конституцією.

Кабінет Міністрів України у своїй діяльності, керується цією Конституцією та законами

України, а також указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України.

Стаття 114. До складу Кабінету Міністрів України входять Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністри, міністри.

Прем'єр-міністр України призначаються Верховною Радою України за поданням Президента України.

Кандидатуру для призначення на посаду Прем'єр-міністра України вносить Президент України за пропозицією коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України, сформованої відповідно до статті 83 Конституції України, або депутатської фракції, до складу якої входить більшість народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України.

Міністр оборони України, Міністр закордонних справ України призначаються Верховною Радою України за поданням Президента України. Інші члени Кабінету Міністрів України призначаються Верховною Радою України за поданням Прем'єр-міністра України.

Прем'єр-міністр України керує роботою Кабінету Міністрів України, спрямовує її на виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України, схваленої Верховною Радою України.

Стаття 115. Кабінет Міністрів України складає повноваження перед новообраною Верховною Радою України.

Прем'єр-міністр України, інші члени Кабінету Міністрів України мають право заявити Верховній Раді України про свою відставку.

Відставка Прем'єр-міністра України, прийняття Верховною Радою України резолюції недовіри Кабінету Міністрів України мають наслідком відставку всього складу Кабінету Міністрів України. У цих випадках Верховна Рада України здійснює формування нового складу Кабінету Міністрів України у строки і в порядку, що визначені цією Конституцією.

Кабінет Міністрів України, який склав повноваження перед новообраною Верховною Радою України або відставку якого прийнято Верховною Радою України, продовжує виконувати свої повноваження до початку роботи новосформованого Кабінету Міністрів України".

Питання для самоконтролю

1. Поняття виконавчої влади.
2. Кабінет міністрів України — вищий орган у системі органів виконавчої влади держави. Порядок його формування, функції і повноваження.
3. Центральні органи виконавчої влади. Порядок їх формування, функції і повноваження.

4. Місцеві органи виконавчої влади. Порядок їх формування, функції і повноваження.
5. Делеговані повноваження місцевих органів виконавчої влади.
6. Особливості здійснення виконавчої влади в Автономній Республіці Крим, містах Києві та Севастополі.